

مهارت‌های اجتماعی کلید یادگیری

شیرین برزین
کارشناس پیش دبستانی

اولیای کودکان امیدوارند که کودکانشان در مدت زمانی که به پیش دبستان می‌روند چیزهای زیادی یاد بگیرند، شعر بخوانند، نقاشی کنند و مفاهیم علمی را بیاموزند اما باید توجه داشت که کسب بسیاری از مهارت‌های دیگری لازم است تا یادگیری برای کودک تسهیل شود. مطالعات نشان می‌دهند که کودک در آغاز ورود به پیش دبستان نیازمند کسب و توسعه مهارت‌هایی است که کلید یادگیری محسوب می‌شوند. به عبارت دیگر، این گونه مهارت‌ها اساس یادگیری خواندن، نوشتن، ریاضیات و علوم هستند. تقویت اعتماد به نفس، مهارت همکاری و ارتباط با دیگران، خودکنترلی و حس کنجکاوی از جمله این مهارت‌ها هستند.

کلیدواژه‌ها: مهارت اجتماعی، خودکنترلی

اعتماد به نفس گذرنامه کودک برای داشتن یک عمر زندگی همراه با سلامت روان، شادی و کلید موفقیت او در بزرگسالی است. این به آن معنی است که کودک بتواند احساس خوبی در مورد خود داشته باشد. این حس به ارتباط کودک با خود، ارتباط او با دیگران و نیز به یادگیری او در حال حاضر و در سال‌های بعدی مدرسه کمک خواهد کرد. اولیا و مربیان در تقویت این حس در کودک نقشی اساسی دارند. کودک در خانه و مدرسه باید احساس امنیت کند و رفتار با او به گونه‌ای باشد که مطمئن باشد که دوستش دارند. همراهی با کودک در بازی‌ها، خواندن قصه برای او نه تنها اتلاف وقت نیست بلکه در پرورش حس اعتماد به نفس او تأثیر بسزایی دارد. برای تقویت حس اعتماد به نفس در کودک لازم است در برخورد با او به نظرات و احساساتش اهمیت داده شود. هنگام صحبت کردن با کودک لازم است او را به نام خطاب کنیم و با او تماس چشمی همراه با لمس دست و یا شانه‌اش داشته باشیم. به استعدادها و توانایی‌های هر کودک باید ارزش گذاشته شود و هرگز نباید کودک را با دیگران مقایسه کرد، زیرا هر کودک استعداد خاص خود را دارد. در برخورد با کودک، واژه‌هایی مانند تنبل، ترسو و یا عباراتی مثل «این کار تو نیست» یا «تو نمی‌توانی»، را نباید به کار برد. لازم است کودک را در کارهایی که در انجام دادن آن‌ها مشکل دارد، راهنمایی و کمک کنیم. در عین حال، به او مسئولیت بدهیم و نیز چگونگی انجام کار را پیگیری کنیم. ابراز خود در جمع از طریق انجام دادن وظایف، ارائه ایده‌ها، احساسات و دانش خود در مورد جهان پیرامون در تقویت حس اعتماد به نفس کودک تأثیر بسزایی دارد.

کنجکاوی کودکان

کنجکاوی نشان دهنده تشنگی کودک برای یادگیری است. کودک کنجکاو همیشه فعالانه به دنبال پاسخ به سؤالات خویش است. این کنجکاوی او را به سوی حل کردن راز و رمزهای زندگی سوق می‌دهد. کنجکاوی کودک باعث می‌شود او یادگیرنده‌ای فعال باشد و مفاهیم را به راحتی درک کند. بازی و سایر فعالیت‌های فیزیکی یکی از بهترین راه‌ها برای تقویت حس کنجکاوی کودک است. کودکان اساساً در مورد اسباب‌بازی‌ها و وسایل خود کنجکاوند. اسباب‌بازی‌های فکری می‌توانند وسیله‌ای خوب برای توسعه کنجکاوی ذهنی کودک باشند. تشویق به کشف محیط‌های طبیعی و دست‌کاری در آن‌ها حس کنجکاوی کودکان را تحریک می‌کند. کودکان باید تشویق شوند که سؤال کنند و برای یافتن پاسخ سؤالات خود به خوبی جست‌وجو و مشاهده کنند. مربی با استفاده از طیف گسترده‌ای از مواد و وسایل و ایده‌های جالب می‌تواند کنجکاوی ذاتی کودکان را تحریک کند.

مهارت خودکنترلی

خودکنترلی یعنی توانایی کودک در به تأخیر انداختن خواسته خود برای رسیدن به چیز بهتری در آینده. خودکنترلی جزئی حیاتی برای برخورداری از رفاه اجتماعی است و به کودکان کمک می‌کند که یاد بگیرند احساسات و رفتارهایشان را در جهت یک تصمیم‌گیری خوب کنترل کنند. کودکانی که از این مهارت برخوردارند نسبت به خود احساس مثبتی دارند. آن‌ها حس ناامیدی و ناکامی خود را کنترل می‌کنند. خودکنترلی و توسعه نظم و انضباط از طریق فعالیت‌هایی شکل می‌گیرد که در کودک انگیزه ایجاد می‌کند. برای مثال، آن‌ها درک می‌کنند که برای شروع بازی باید نوبت بگیرند، هنگام گرسنگی منتظر بمانند تا غذا آماده شود و... برای تقویت این مهارت در کودکان، هرگاه کودک رفتار نامناسب خود را کنترل کرد باید تشویق شود و پاداش بگیرد. باید در جلب اعتماد کودک تلاش کرد. اگر به کودک قولی داده می‌شود، حتماً به آن عمل شود و در پذیرش یا نپذیرفتن رفتار کودک باید ثابت قدم بود. بزرگ‌ترها باید رفتار خود را کنترل کنند. هنگامی که کودک خشم

و عصبانیت آن‌ها را می‌بیند، احساس می‌کند زندگی پر از شرایط اضطراری است و در مقابل مشکلات احساس ناتوانی می‌کند و این امر کنترل رفتار را برای او دشوار می‌سازد. بنابراین، مهم‌ترین کار این است که با کودک با آرامش و مهربانی رفتار شود. با ایجاد محدودیت‌های منطقی و مشخص کردن زمان برای انجام فعالیت‌ها و استمرار و تمرین، پذیرش نظم و انضباط در کودک توسعه می‌یابد. انتظار کشیدن تمرین خوبی برای خودکنترلی است. اگر کودک مطمئن باشد که انتظار کشیدن نتیجه خوبی دارد، مثلاً نوبت بازی می‌رسد یا چیزی را که می‌خواهد به دست می‌آورد، به جای داد و فریاد زدن می‌پذیرد که منتظر بماند اما باید توجه داشت انتظار طولانی که کودک قادر به تحمل آن نیست، نتیجه عکس دارد. در مواقع خطر، مثلاً زمانی که کودک در مکان خطرناکی ایستاده است، بزرگ‌ترها باید آرامش خود را حفظ کنند؛ زیرا نشان دادن اضطراب خود به کودک امکان گرفتن تصمیم‌های عقلانی را از او سلب می‌کند و سبب می‌شود با اقدام عجولانه به خود آسیب برساند. کودک باید یاد بگیرد که برای انجام دادن کارهایی که مشخص شده است، اجازه بگیرد و این امر از طریق تمرین و تکرار محقق خواهد شد. هرگاه او با اصرار و یا بدون اجازه بتواند چیزی را به دست آورد، بیشتر خواهد خواست. او باید بداند برای انجام دادن کارها و یا برداشتن و داشتن چیزی رضایت بزرگ‌ترها شرط است. از این طریق است که نظم و انضباط شکل می‌گیرد.

همکاری

همکاری و ارتباط با دیگران مهارت مهم دیگری است که مربی می‌تواند آن را از طریق فعالیت‌های کلاسی در کودکان تقویت کند. اعضا در جریان کار گروهی می‌آموزند به تصمیمات گروه اهمیت دهند و آن‌ها را بپذیرند و نیز احساسات اعضای را به حساب آورند. آن‌ها یاد می‌گیرند چگونه در زمان تعیین شده کاری را به نتیجه برسانند. مشارکت در فعالیت‌هایی مانند پخت‌وپز، نطافت، جمع‌آوری برگ‌ها و صدف‌ها در گردش علمی، و درست کردن تابلو به صورت گروهی تمرین‌هایی برای یادگیری همکاری است. همچنین کودکان از طریق بازی، قصه، شعر و سرود یاد می‌گیرند چگونه با دیگران همکاری و همدردی کنند. مربی باید امکانات بازی و دیگر فعالیت‌های یاددهی - یادگیری را برای کودکان فراهم کند. کودک اولین بار حروف و اعداد را از طریق بازی‌های نمایشی، بلوک‌سازی و... می‌آموزد. بنابراین پدران و مادران، اخم نکنید اگر کودک شما به خانه می‌آید و می‌گوید: «در طول روز در مدرسه فقط بازی کردم!» مطمئن باشید که کودک با راهنمایی و هدایت مربی و کنجکاوی ذاتی خود در حین بازی به کسب مهارت‌های اساسی و مهمی چون حل مسئله، خواندن، ریاضی و علوم سوق داده شده است. بدین گونه است که کودک مشتاق یادگیری می‌شود؛ چرا که او از طریق بازی کشف می‌کند که یادگیری سرگرم‌کننده و لذت‌بخش است و بدین ترتیب، به یک یادگیرنده مادام‌العمر و مشتاق تبدیل می‌شود.

منابع

<http://www.etllearning.com/for-parents/articles/5-ways-develop-your-childs-curiosit>
<http://www.askdrsears.com/topics/parenting/child-rearing-and-development/12-ways-help-your-child-build-self-confidence>
<http://www.scholastic.com/parents/resources/article/social-emotional-skills/why-social-skills-are-key-to-lrning>
<http://www.ahaparenting.com/-blog/Parenting-Blog/post/Help-Your-Child-Develop-Self-Control/>

برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان، مترجم: فرخنده مفیدی، انتشارات سمت، تهران، ۱۳۹۱.

خودکنترلی
به کودکان کمک می‌کند
که یاد بگیرند احساسات و
رفتارهایشان را در جهت یک
تصمیم‌گیری خوب کنترل کنند

